

AGNIESZKA GUZEWICZ

ORCID: 0000-0003-2675-9544

Uniwersytet Wrocławski

„SPRAWA CYWILNA I HANDLOWA” A „SPRAWA UPADŁOŚCIOWA” W PRAWIE UNII EUROPEJSKIEJ. KILKA REFLEKSJI

Abstrakt: Unia Europejska rozwija współpracę sądową w sprawach cywilnych o zasięgu transgranicznym. Autonomiczność unijnego porządku prawnego oraz różnorodność systemów prawnych państw członkowskich stanowią wyzwania w interpretacji pojęć prawa unijnego. Termin „sprawa cywilna i handlowa” zawarty jest w ponadnarodowych aktach prawnych związanych z obszarem jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń. W trakcie procesu wykładni sądowej Trybunał Sprawiedliwości zastosował reguły jednolitej wykładni i wy dobył ponadnarodowe znaczenie pojęcia „sprawa cywilna i handlowa”. Praktyka orzecznicza pokazuje jednak, że interpretacja nie odbywa się w całkowitym oderwaniu od przepisów porządków krajowych. Wpływ regulacji krajowych zauważalny jest szczególnie przy interpretacji wyjątku „upadłości, układy i inne postępowania”. Zakres obydwu pojęć został poddany analizie.

Słowa kluczowe: sprawa cywilna i handlowa, upadłość, Trybunał Sprawiedliwości, wykładnia jednolita

WPROWADZENIE

Współpraca sądowa w sprawach cywilnych w wymiarze transgranicznym, z poszanowaniem zasady wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych i pozasądowych, jest jednym z kluczowych obszarów dla prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego¹. Celem artykułu jest ustalenie — z perspektywy jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w Unii Europejskiej — zakresów dwóch pojęć: „sprawa cywilna i handlowa” oraz „sprawa upadłościowa”². Analiza oraz

¹ Zob. art. 81 ust. 1 TFUE (Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, wersja skonsolidowana, Dz.Urz. C 326 z 26 października 2012 roku).

² Podstawę niniejszego artykułu stanowi nieopublikowana, zaktualizowana część rozprawy doktorskiej (rozdz. VI, pkt 1.1., 1.2., 1.3.1.) pod tytułem *Wykładnia autonomiczna pojęć prawa spółek w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej* obronionej na Uniwersytecie Wrocławskim w 2018 roku.

stosowanie unijnych przepisów dotyczących współpracy sądowej w sprawach cywilnych rodzą podstawowe pytanie o sposób interpretacji zawartych w nich pojęć. Innymi słowy, należy ustalić, czy wykładnia danego terminu powinna mieć charakter autonomiczny (ponadnarodowy), czy w procesie interpretacji należy odnieść się do znaczeń funkcjonujących w określonym systemie krajowym (wybranego państwa lub państw członkowskich). W ramach stosowania prawa unijnego pojawia się kolejne pytanie o relacje pomiędzy porządkiem unijnym oraz krajowym, a tym samym o skuteczność prawa unijnego oraz zakres autonomii proceduralnej państwa członkowskiego³.

W pierwszej części artykułu przedstawiono regulacje prawne mające podstawowe znaczenie dla kształtowania się pojęcia „sprawa cywilna i handlowa”. W dalszej części analizie poddano założenia, które leżą u podstaw wyodrębnienia tegoż pojęcia oraz sposób jego wykładni. Podkreślono rolę dorobku orzeczniczego Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z siedzibą w Luksemburgu⁴, który potwierdził autonomiczny charakter pojęcia „sprawa cywilna i handlowa”. Następnie wskazano istniejące wyłączenia i omówiono praktyczne znaczenie wyjątku, który stanowią „sprawy upadłościowe”. Rola przepisów krajowych została zaakcentowana. Celem artykułu nie jest dokonanie analizy orzecznictwa, lecz próba podsumowania, jakiego rodzaju sprawy mogą zostać uznane za „sprawy cywilne i handlowe” lub „sprawy upadłościowe” w prawie unijnym. Poglądy przedstawicieli doktryny europejskiej stanowią istotny element rozważań, które pozwoliły na wyciągnięcie wniosków co do zakresów obydwu pojęć.

1. PRZEGLĄD REGULACJI PRAWNYCH Z ZAKRESU JURYSDYKCJI, UZNAWANIA I WYKONYWANIA ORZECZEŃ W SPRAWACH CYWILNYCH I HANDLOWYCH

Wprowadzenie unii celnej, skutkującej zniesieniem ceł między państwami członkowskimi Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, doprowadziło do zintensyfikowania obrotu gospodarczego, co wymagało ukształtowania nowych instrumentów ochrony prawnej⁵. W 1968 roku została podpisana tak zwana Konwencja brukselska o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń w sprawach cywilnych i han-

³ Zob. A. Frąckowiak-Adamska, *Uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach cywilnych w Unii Europejskiej. Ujęcie systemowe*, Warszawa 2018, rozdział II.

⁴ Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) składa się obecnie z Trybunału Sprawiedliwości (TS) oraz Sądu. Por. art. 19 TUE (Traktat o Unii Europejskiej, wersja skonsolidowana, Dz.Urz. C 326 z 26 października 2012 roku).

⁵ Por. M. Stępień, *Nowe rozporządzenie Bruksela I z punktu widzenia przedsiębiorców*, „Prace naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2014, nr 372, s. 356; A. Włosińska, *Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich dotyczące konwencji brukselskiej a konwencja z Lugano*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1999, z. 3–4, s. 69.

dlowych⁶, która formalnie nie stanowiła części prawa wspólnotowego, ale była z nim funkcjonalnie i instytucjonalnie związana⁷. W 1971 roku został natomiast przyjęty tak zwany Protokół luksemburski dotyczący wykładni konwencji brukselskiej przez Trybunał, który wszedł w życie w dniu 1 września 1975 roku⁸. Od tego czasu Trybunał konsekwentnie rozwijał w swoim orzecznictwie koncepcję wykładni autonomicznej przepisów konwencji brukselskiej⁹.

Na mocy kompetencji przyznanych Wspólnocie Europejskiej Traktatem amsterdamskim Konwencja brukselska została zastąpiona rozporządzeniem nr 44/2001¹⁰, które z dniem 10 stycznia 2002 roku zostało zastąpione przez rozporządzenie nr 1215/2012¹¹. Należy zauważyć, że szczególna sytuacja odnosi się do Danii, która nie była związana przepisami rozporządzenia nr 44/2001, ponieważ nie uczestniczyła w jego przyjęciu. Na skutek negocjacji z Komisją w 2005 roku została podpisana umowa pomiędzy Wspólnotą Europejską a Królestwem Danii w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych. Umowa weszła w życie w dniu 1 lipca 2007 roku¹² i znajduje zastosowanie również w stosunku do rozporządzenia nr 1215/2012¹³.

Poza warstwą przepisów prawnych zasadnicze znaczenie przypada orzeczeniom prejudycjalnym Trybunału Sprawiedliwości, interpretującym postanowienia konwencji brukselskiej oraz przepisów rozporządzeń nr 44/2001 i 1215/2012. W doktrynie stwierdza się, że rozporządzenie nr 1215/2012 ma podobną strukturę jak akt prawny, który zastępuje, oraz że zostało ono skonstruowane wokół tych samych podstawowych zasad, choć zawiera zmiany podyktowane ewolucją¹⁴. Trzy wskazane powyżej akty prawne z zakresu międzynarodowego cywilnego prawa procesowego znajdują zastosowanie „w sprawach cywilnych i handlowych”¹⁵, przy

⁶ Konwencja z dnia 27 września 1968 roku o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. 1972, L 299/32), dalej: konwencja brukselska.

⁷ Por. M. Stępień, *op. cit.*, s. 357.

⁸ Szerzej zob. A. Włosińska, *op. cit.*, s. 73.

⁹ Zob. A. Dickinson, *Background and Introduction to the Regulation*, [w:] *The Brussels I Regulation Recast*, red. A. Dickinson, E. Lein, Oxford 2015, s. 18–19.

¹⁰ Rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 roku w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. WE 2001, L 12/1).

¹¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 roku w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. UE 2012, L 351/1).

¹² Decyzja Rady z dnia 20 września 2005 roku w sprawie podpisania w imieniu Wspólnoty Umowy pomiędzy Wspólnotą Europejską a Królestwem Danii w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (2005/790/WE), Dz.Urz. WE 2005, L 299/61.

¹³ Zob. A. Dickinson, *op. cit.*, s. 7.

¹⁴ Zob. *ibidem*, s. 1.

¹⁵ Zgodnie z art. 1 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012: „1. Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie w sprawach cywilnych i handlowych, niezależnie od rodzaju sądu. Nie obejmuje ono

czym żaden z nich nie definiuje tego terminu¹⁶. Dla jego prawidłowej wykładni kluczowe znaczenie mają orzeczenia Trybunału, a ponadto bardzo pomocne są komentarze przedstawicieli doktryny.

2. ZAŁOŻENIA LEŻĄCE U PODSTAW WYODRĘBNIEŃ POJĘCIA „SPRAWA CYWILNA I HANDLOWA” ORAZ SPOSÓB JEGO WYKŁADNI

Termin „sprawa cywilna i handlowa”, który pojawił się w konwencji brukselskiej w 1968 roku, miał za zadanie wyznaczyć jej zakres zastosowania. Przyjęta w Konwencji terminologia wymaga głębszej refleksji, bowiem brzmienie omawianego pojęcia może *prima facie* sugerować, że sprawy handlowe należy rozumieć jako kategorię odrębną od spraw cywilnych. Nawiązując do czasów bardziej odległych, podwójne odniesienie do spraw cywilnych i handlowych zostało przejęte z różnych dwustronnych umów pomiędzy państwami, które to umowy istniały przed podpisaniem Konwencji brukselskiej. Uwzględniały one okoliczność, że jurysdykcja zwykłych sądów cywilnych nie rozciąga się na spory handlowe¹⁷. Powyższe rozwiązanie pozwoliło na uniknięcie wątpliwości odnośnie do włączenia spraw handlowych w zakres stosowania umów dwustronnych, a Konwencja brukselska odwzorowała tę metodę. Zasadniczą intencją była zatem wola objęcia zakresem dokumentu jak najszerszej kategorii spraw natury cywilnej i handlowej. Warto zauważyć, że dwustronne umowy między państwami znajdowały zastosowanie w kraju uznania i wykonania, a nie w kraju, w którym orzeczenie zostało wydane — w tym przypadku jurysdykcja oparta była o prawo wewnętrzne. Konwencja brukselska zawierała natomiast przepisy dotyczące zarówno jurysdykcji,

w szczególności spraw podatkowych, celnych, administracyjnych ani spraw dotyczących odpowiedzialności państwa za działania lub zaniechania w wykonywaniu władzy publicznej (*acta iure imperii*)”. Sprawy cywilne i handlowe w innych wersjach językowych powołanego rozporządzenia brzmią następująco: *civil and commercial matters* (język angielski), *matière civile et commerciale* (język francuski), *Zivil und Handelssachen anzuwenden* (język niemiecki), *materia civile e commerciale* (język włoski).

¹⁶ Zob. M. Illmer, *Scope and Definitions*, [w:] *The Brussels I Regulation Recast*, red. A. Dickinson, E. Lein, Oxford 2015, s. 61; por. K. Piasecki, *Rozporządzenie Rady (WE) Nr 44/2001 w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych*, [w:] *Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego. Sąd polubowny (arbitrażowy). Regulacje prawne Unii Europejskiej w sprawach transgranicznych. Komentarz*, red. K. Piasecki, Warszawa 2013.

¹⁷ Przykładowo we Francji spory sądowe w pierwszej instancji były rozstrzygane przez sądy handlowe, zob. J. Basedow, *Civil and Commercial Matters: a New Key Concept of Community Law*, [w:] *Rett og toleranse: festskrift til Helge Johan Thue, 70 år*, red. T. Frantzen, J. Giertsen, G.C. Moss, Oslo 2007, s. 153.

uznania, jak i wykonania orzeczeń, które znajdowały zastosowanie w różnych państwach pod warunkiem, że sprawa miała charakter cywilny i handlowy¹⁸.

Na skutek przyjęcia Traktatu amsterdamskiego w 1997 roku termin „sprawa cywilna i handlowa” stał się częścią prawa wspólnotowego. Pojawił się on w art. 65 pkt a) tiret trzecie w nowym tytule związanym ze swobodnym przepływem osób i został ściśle powiązany z uznaniem i wykonaniem orzeczeń. Co ciekawe, podstawowe, czyli pierwsze, zdanie art. 65 odnosi się wyłącznie do „środków z zakresu współpracy sądowej w sprawach cywilnych” i w tym kontekście doktryna zagraniczna pojmuje sprawy cywilne w sposób szeroki, to znaczy jako zawierające w sobie sprawy handlowe¹⁹. W ramach międzynarodowego cywilnego prawa procesowego pojęcie „sprawa cywilna i handlowa” należy postrzegać w sposób umożliwiający objęcie nim jak największej liczby spraw o charakterze cywilnym i handlowym, z tym istotnym zastrzeżeniem, że sprawy handlowe powinny być rozumiane jako kategoria spraw cywilnych²⁰.

Powyższe ujęcie zgodne jest z podstawowym celem, dla którego ów termin został wyodrębniony. Jego zasadnicze zadanie polega na rozróżnieniu pomiędzy sprawami cywilnymi (*civil law matters*), objętymi zakresem zastosowania Konwencji brukselskiej i przyjętych następnie rozporządzeń, a sprawami publicznymi (*public law matters*), pozostającymi poza zakresem ich zastosowania²¹. Jak zauważono w doktrynie, w niektórych państwach członkowskich systemu kontynentalnego ów termin służy rozróżnieniu prawa prywatnego od prawa publicznego, nie jest on jednak charakterystyczny dla wszystkich jurysdykcji²². W państwach systemu *common law* nie ma natomiast tak mocnego rozgraniczenia pomiędzy prawem prywatnym oraz publicznym²³, dlatego w celu uniknięcia wątpliwości interpretacyjnych w art. 1 Konwencji brukselskiej zastrzeżono, że nie obejmuje ona spraw podatkowych, celnych i administracyjnych²⁴. Wskazane wyłączenie jest bardziej kwestią przejrzystości niż sprecyzowaniem zakresu pojęcia „sprawa cywilna i handlowa”²⁵. Wytyczenie wyraźnej granicy między prawem prywatnym

¹⁸ Zob. *ibidem*, s. 155–156.

¹⁹ Zob. *ibidem*.

²⁰ Zob. *ibidem*, s. 164.

²¹ Zob. M. Illmer, *op. cit.*, s. 62; por. sprawozdanie M. Schlossera w sprawie przystąpienia Królestwa Danii, Irlandii i Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej do Konwencji o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych oraz Protokołu dotyczącego jej wykładni przez Trybunał Sprawiedliwości (Dz.Urz. WE 1979, C 59/71), dalej jako sprawozdanie M. Schlossera, pkt 23–28.

²² Przykładowo w prawie niemieckim został uznany za sztuczny koncept (*artificial conceptual creation*), zob. J. Basedow, *op. cit.*, s. 152.

²³ Por. sprawozdanie M. Schlossera, pkt 24.

²⁴ Zob. P. Rogerson, *Scope and Definitions. Article 1*, [w:] *European Commentaries on Private International Law. Brussels Ibis Regulation*, t. 1, red. U. Magnus, P. Mankowski, Köln 2016, s. 63; por. M. Laazouzi, *Note sur l'arrêt de la Cour de justice de l'Union européenne dans l'affaire C-645/11*, „Revue critique de droit international privé” 2014, nr 1, s. 120.

²⁵ Zob. P. Rogerson, *op. cit.*

a prawem publicznym jest zagadnieniem mocno dyskusyjnym, sięgającym czasów rzymskich²⁶. Przy wykładni pojęcia „sprawa cywilna i handlowa” przeplatają się elementy charakterystyczne dla materii prawa prywatnego oraz publicznego. Wątpliwości odnośnie do kwalifikacji sprawy jako „cywilnej i handlowej” mogą pojawić się na przykład w sprawach związanych z ochroną środowiska czy z problematyką hazardu. Obowiązek określenia zakresu stosowania Konwencji brukselskiej oraz zastępujących ją rozporządzeń spoczywa na sędziach luksemburskich.

Do kategorii „spraw cywilnych i handlowych” Trybunał Sprawiedliwości zaliczył między innymi następujące powództwa odszkodowawcze: 1) mające swoje źródło w prawie konkurencji²⁷, 2) wynikające z umowy poręczenia należności celnych²⁸, 3) związane z bezprawnym wejściem w posiadanie nieruchomości²⁹ oraz 4) dokonaniem oszustwa polegającego na uchylaniu się od podatku VAT³⁰ czy 5) żądaniem zwrotu zapłaty dokonanej bez podstawy prawnej przez podmiot publiczny³¹. Nie każda ze spraw rozpatrywanych przez Trybunał została zakwalifikowana do zakresu „spraw cywilnych i handlowych”. *Per exemplum*, nie należą do tej kategorii następujące zagadnienia: 1) szkody wyrządzone działaniami niemieckich sił zbrojnych w czasie okupacji Grecji³², 2) powództwo regresowe o zwrot kosztów akcji ratowniczej w związku z działaniami policji wodnej³³, 3) powództwo z tytułu korzystania z usług służb żeglugi powietrznej, zwłaszcza jeżeli korzystanie jest obowiązkowe i wyłączone, a pułapy należności jednostronnie ustalane³⁴.

Pojęcie „sprawa cywilna i handlowa” służy przede wszystkim rozgraniczeniu spraw o charakterze prywatnoprawnym od spraw o charakterze publiczno-prawnym. Niemniej jednak publicznoprawny charakter jednej ze stron sporu nie stanowi elementu decydującego o charakterze sprawy. W nawiązaniu do przedstawionych wyżej przykładów, istotne jest również źródło wszczętego postępowania

²⁶ Na temat trudności w wytyczeniu granicy między tym, co objęte sferą publiczną, a tym, co objęte sferą prywatną, zob. J. Basedow, *op. cit.*, s. 153–155.

²⁷ Zob. wyrok TS z 23 października 2014 roku w sprawie C-302/13, *flyLAL-Lithuanian Airlines AS p. Starptautiskā lidosta Rīga VAS i Air Baltic Corporation AS*, EU:C:2014:2319.

²⁸ Zob. wyrok TS z 15 maja 2003 roku w sprawie C-266/01, *Préservatrice foncière TIARD SA p. Staat der Nederlanden*, EU:C:2003:282.

²⁹ Zob. wyrok TS z 28 kwietnia 2009 roku w sprawie C-420/07, *Meletis Apostolides p. David Charles Orams i Linda Elizabeth Orams*, EU:C:2009:271.

³⁰ Zob. wyrok TS z 12 września 2013 roku w sprawie C-49/12, *The Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs p. Sunico ApS i inni*, EU:C:2013:545.

³¹ Zob. wyrok TS z 11 kwietnia 2011 roku w sprawie C-645/11, *Land Berlin p. Ellen Mirjam Sapir i inni*, EU:C:2013:228).

³² Zob. wyrok TS z 15 lutego 2007 roku w sprawie C-292/05, *Eirini Lechouritou i inni p. Dimosio tis Omospondiakis Dimokratias tis Germanias*, EU:C:2007:102.

³³ Zob. wyrok TS z 16 grudnia 1980 roku w sprawie 814-79, *Państwo niderlandzkie p. Reinhold Rüffer*, EU:C:1980:291.

³⁴ Zob. wyrok TS z 14 października 1976 roku w sprawie 29-76, *LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG p. Eurocontrol*, EU:C:1976:137.

oraz charakter prawa, na którym zostało oparte powództwo. Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że ze „sprawą cywilną i handlową” nie mamy do czynienia, gdy u podstaw sporu leży działanie o charakterze władczym³⁵. Jeżeli organ władzy publicznej wykonuje zadania na takich zasadach jak podmioty prawa prywatnego, sprawa może mieć wówczas charakter „cywilny i handlowy” w rozumieniu prawa unijnego³⁶. Korzystanie ze szczególnych prerogatyw przez władzę publiczną wyłącza natomiast sprawę z zakresu „cywilnych i handlowych”³⁷. Przy okazji wydawania kolejnych orzeczeń Trybunał cytuje wcześniejsze orzecznictwo oraz odnosi się do wypracowanych wniosków. Na tej podstawie można uznać za utrwaloną linię orzeczniczą w odniesieniu do autonomicznego pojęcia „sprawa cywilna i handlowa”³⁸. Schemat, który przyjmuje Trybunał, opiera się zatem na ocenie orzecznictwa, analizie jego dalszego stosowania oraz odniesieniu wyciągniętych

³⁵ Zob. na przykład wyrok TS w sprawie 29-76, *LTU*, pkt 4 akapit 2; wyrok TS w sprawie 814-79, *Rüffer*, pkt 8; wyrok TS z 14 listopada 2002 roku w sprawie C-271/00, *Gemeente Steenbergen przeciwko Luc Baten*, ECLI:EU:C:2002:656, pkt 30.

³⁶ Przykładowo nauczyciel (funkcjonariusz publiczny) nie zawsze będzie wykonywał władzę publiczną. Opieka nad uczniami w czasie wycieczki nie musi łączyć się z nadzwyczajnymi uprawnieniami w stosunkach między jednostkami. Skarga odszkodowawcza przeciw nauczycielowi (powództwo cywilne o naprawienie szkody wytoczone w ramach postępowania karnego) została przez TS uznana za sytuację mieszczącą się w zakresie pojęcia „sprawa cywilna i handlowa” (zob. wyrok TS z 21 kwietnia 1993 roku w sprawie C-172/91, *Volker Sonntag p. Hans Waidmann, Elisabeth Waidmann i Stefan Waidmann*, EU:C:1993:144, pkt 20–26).

³⁷ Operacje zbrojne związane są z wykonywaniem szczególnych prerogatyw przez władzę publiczną. Powództwo odszkodowawcze mające za podstawę szkodę wynikłą w ramach działań wojennych nie zostało zakwalifikowane jako „sprawa cywilna i handlowa” (zob. wyrok TS w sprawie C-292/05, *Lechouritou*, pkt 34 n.).

³⁸ Po raz pierwszy Trybunał opowiedział się za autonomiczną wykładnią pojęcia „sprawa cywilna i handlowa” w sprawie *LTU p. Eurocontrol* (29–76), a następnie potwierdził obrany kierunek interpretacji w wielu kolejnych orzeczeniach. Por. wyroki TS z: 14 lipca 1977 roku w sprawach połączonych 9 oraz 10–77, *Bavaria Fluggesellschaft Schwabe & Co. KG i Germanair Bedarfsluftfahrt GmbH & Co. KG p. Eurocontrol*, EU:C:1977:132, pkt 2; 22 lutego 1979 roku w sprawie 133-78, *Henri Gourdain p. Franz Nadler*, EU:C:1979:49, pkt 3; 16 grudnia 1980 roku w sprawie 814-79, *Państwo niderlandzkie p. Reinhold Rüffer*, EU:C:1980:291, pkt 7; 15 listopada 1983 roku w sprawie 288/82, *Ferdinand M.J.J. Duijnste p. Lodewijk Goderbauer*, EU:C:1983:329, pkt 17; 21 kwietnia 1993 roku w sprawie C-172/91, *Volker Sonntag p. Hans Waidmann, Elisabeth Waidmann i Stefan Waidmann*, EU:C:1993:144, pkt 18; 18 maja 2006 roku w sprawie C-343/04, *Land Oberösterreich p. ČEZ as*, EU:C:2006:330, pkt 22; 15 lutego 2007 roku w sprawie C-292/05, *Eirini Lechouritou i inni p. Dimosio tis Omospondiakis Dimokratias tis Germanias*, EU:C:2007:102, pkt 29; 28 kwietnia 2009 roku w sprawie C-420/07, *Meletis Apostolides p. David Charles Orams i Linda Elizabeth Orams*, EU:C:2009:271, pkt 41; 3 października 2013 roku w sprawie C-386/12, *Postępowanie zainicjowane przez Siegfrieda Jánosa Schneidera*, EU:C:2013:633, pkt 18; 23 października 2014 roku w sprawie C-302/13, *flyLAL-Lithuanian Airlines AS p. Starptautiskā lidosta Rīga VAS i Air Baltic Corporation AS*, EU:C:2014:2319, pkt 24; 18 grudnia 2014 roku w sprawach połączonych C-400/13 i C-408/13, *Sophia Marie Nicole Sanders p. David Verhaegen (C-400/13) i Barbara Huber przeciwko Manfred Huber (C-408/13)*, EU:C:2014:2461, pkt 24; 22 października 2015 roku w sprawie C-523/14, *Aannemingsbedrijf Aertssen NV i Aertssen Terrasements SA p. VSB Machineverhuur BV i in.*, EU:C:2015:722, pkt 29.

wniosków do realiów konkretnej sprawy. Przy ustalaniu, czy dana sprawa należy do zakresu „cywilnych i handlowych”, Trybunał dokonuje wykładni autonomicznej w oparciu o cele i systematykę aktu prawnego, a także zasady ogólne wynikające z całokształtu systemów prawa krajowego. W odniesieniu do ostatniej wskazanej przesłanki w doktrynie zagranicznej zwraca się uwagę, że duże trudności sprawia dokładne określenie jakiegokolwiek definicji zasady ogólnej wynikającej z całokształtu systemów prawa krajowego³⁹. Wspólne pojęcia opisywane (kwaliifikowane) są na tak ogólnym poziomie, że wydają się nieprzydatne, co powoduje, że powyższe odwołanie nie ma większego znaczenia⁴⁰. Należy mieć nadzieję, że przepis będzie interpretowany w zgodzie z szerokimi koncepcjami: wystarczającej pewności (*reasonable certainty*), sprawiedliwości (*justice*), obiektywności (*objectivity*), bezstronności względem stron (*fairness between parties*) oraz im podobnymi⁴¹.

W niektórych sprawach Trybunał sięga w sposób głęboki do regulacji prawa krajowego i opiera na krajowych przepisach wyroki prejudycjalne⁴². Takie działanie przeczy bowiem idei jednolitej wykładni autonomicznej i może prowadzić do odmiennych rozstrzygnięć w zależności od modelu prawnego przyjętego w danym państwie członkowskim. Nie ulega natomiast wątpliwości, że dokonując interpretacji pojęcia „sprawa cywilna i handlowa”, Trybunał nie poprzestaje na wykładni językowej, lecz koncentruje swoją uwagę na kontekście systemowo-celowościowym. Wykładnia Trybunału ma charakter dynamiczny, a znaczenie pojęcia „sprawa cywilna i handlowa” ewoluuje wraz z kolejnymi zapadłymi w tej materii orzeczeniami. Wyroki Trybunału kształtują obraz spraw uznawanych przez Trybunał za „sprawy cywilne i handlowe”, a tym samym wyznaczają zakres zastosowania powołanych aktów prawnych. Wachlarz spraw o charakterze „cywilnym i handlowym” jest niewątpliwie szeroki⁴³, bowiem mieszczą się w nim również takie sytuacje, które z perspektywy prawa krajowego mogą być kojarzone z prawem publicznym⁴⁴. Jako przykład może posłużyć sprawa, w której TS uznał,

³⁹ Zob. P. Rogerson, *op. cit.*, s. 61.

⁴⁰ Zob. *ibidem*.

⁴¹ Zob. *ibidem*, s. 61–62.

⁴² W odniesieniu do sprawy *Land Berlin p. Sapir* (C-645/11), szerzej zob. M. Pilich, K. Weitz, *Przegląd orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z zakresu europejskiego prawa procesowego cywilnego (2013–2014) — rozporządzenie nr 44/2001*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2015, z. 3, s. 593–594 i przywołaną tam literaturę oraz w odniesieniu do sprawy *The Commissioners p. Sunico* (C-49/12), *ibidem*, s. 596 i przywołaną tam literaturę.

⁴³ Warto w tym miejscu wskazać, że zgodnie z motywem 7 rozporządzenia nr 44/2001 oraz motywem 10 rozporządzenia nr 1215/2012 zakres ich zastosowania „powinien rozciągać się, pominiawszy kilka dokładnie określonych dziedzin prawa, na zasadniczą część prawa cywilnego i handlowego”. Wyjątki powinny być przy tym interpretowane w sposób ścisły (por. wyrok w sprawie C-302/13, *Air Baltic*, pkt 27).

⁴⁴ W doktrynie zagranicznej zwraca się uwagę, że w nowszych orzeczeniach Trybunał zdaje się rozszerzać zakres pojęcia „sprawa cywilna i handlowa” o powództwa organów władzy publicz-

że w kategorii „spraw cywilnych i handlowych” mieszczą się spory związane z uznaniem i wykonaniem orzeczenia sądowego obejmującego zasądzenie grzywny w celu zapewnienia poszanowania orzeczenia sądowego wydanego w sprawach cywilnych i handlowych. Orzeczenie sądowe nakładające grzywnę porządkową (które z perspektywy krajowej może zostać zakwalifikowane jako sprawa natury publicznoprawnej⁴⁵) zostało uznane przez TS za objęte zakresem rozporządzenia nr 44/2001 z uwagi na stosunek prywatnoprawny między stronami (podmiotami prywatnymi) oraz ochronę praw prywatnych w postępowaniu⁴⁶.

3. SPRAWY UPADŁOŚCIOWE JAKO ZAGADNIENIA POZOSTAJĄCE POZA ZAKRESEM POJĘCIA „SPRAWA CYWILNA I HANDLOWA”

Z zakresu zastosowania konwencji brukselskiej oraz zastępujących ją rozporządzeń świadomie wyłączono pewne kategorie spraw, które w przeciwnym wypadku należałyby do zakresu terminu „sprawa cywilna i handlowa”⁴⁷. Przyczyną leżącą u podstaw przedmiotowych wyłączeń jest występowanie znaczących różnic na poziomie porządków prawnych państw członkowskich, a także uregulowanie niektórych zagadnień aktami rangi międzynarodowej lub europejskiej⁴⁸. W tej części rozważań podjęto próbę zakreślenia granicy pomiędzy obszarem jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych oraz obszarem właściwym dla transgranicznych postępowań upadłościowych.

Przedmiotowe wyłączenie, oparte na zwrocie „upadłości, układy i inne podobne postępowania”, zostało przewidziane już w tekście Konwencji brukselskiej, a następnie przyjęte w zastępujących ją rozporządzeniach nr 44/2001 oraz 1215/2012⁴⁹. Niezależnie od prac nad Konwencją brukselską toczyły się bowiem

nej wytaczane w związku z tym, co wydaje się naruszeniem prawa publicznego (zob. P. Rogerson, *op. cit.*, s. 67).

⁴⁵ Zgodnie z prawem niemieckim kara miała zostać uiszczona państwu, a nie podmiotowi prywatnemu, a jej egzekucja następowała z urzędu (zob. wyrok TS w sprawie C-406/09, *Realchemie Nederland BV*, pkt 35–44).

⁴⁶ Zob. wyrok TS z 18 października 2011 roku w sprawie C-406/09, *Realchemie Nederland BV przeciwko Bayer CropScience AG*, EU:C:2011:668.

⁴⁷ Katalog wyłączeń znajdujący się w art. 1 ust. 2 obecnie obowiązującego rozporządzenia nr 1215/2012 obejmuje: a) stan cywilny, zdolność prawną lub zdolność do czynności prawnych osób fizycznych, stosunki majątkowe wynikające z małżeństwa lub związku uznawanego — w myśl przepisów mających zastosowanie do takiego związku — za mający skutki porównywalne do skutków małżeństwa; b) upadłości, układy i inne podobne postępowania; c) ubezpieczenia społeczne; d) sądownictwo polubowne; e) obowiązki alimentacyjne wynikające ze stosunku rodzinnego, pokrewieństwa, małżeństwa lub powinowactwa; f) testamenty i dziedziczenia, w tym obowiązki alimentacyjne powstające w związku ze śmiercią.

⁴⁸ Zob. P. Rogerson, *op. cit.*, s. 70.

⁴⁹ Zob. art. 1 ust. 2 pkt 2 konwencji brukselskiej, art. 1 ust. 2 lit. b) rozporządzenia nr 44/2001 oraz art. 1 ust. 2 lit b) rozporządzenia nr 1215/2012.

prace nad europejską konwencją regulującą międzynarodową upadłość, która miała swoim zasięgiem obejmować wyłączone zagadnienia⁵⁰. Obydwa akty rangi międzynarodowej miały się wzajemnie uzupełniać⁵¹. Po wieloletnich pracach konwencja regulująca międzynarodową upadłość została ukończona, ale nigdy nie weszła w życie. W celu zapewnienia prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego w 2000 roku transgraniczne sprawy upadłościowe zostały uregulowane rozporządzeniem nr 1346/2000⁵². Zgodnie z jego motywem szóstym:

rozporządzenie powinno ograniczyć się do przepisów dotyczących właściwości dla wszczynania postępowań upadłościowych oraz wydawania orzeczeń bezpośrednio na podstawie postępowań upadłościowych i ściśle związanych z takimi postępowaniami.

Od dnia 26 czerwca 2017 roku stosowany jest nowy unijny akt prawny w sprawach transgranicznych upadłości, a mianowicie rozporządzenie nr 848/2015⁵³. Z motywu 6 wynika, że powinno ono obejmować „przepisy określające jurysdykcję do wszczynania postępowań upadłościowych oraz do rozpatrywania pozwów wynikających bezpośrednio z postępowań upadłościowych i ściśle z nimi powiązanych”, a także „przepisy o uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń wydanych w takich postępowaniach oraz przepisy o prawie mającym zastosowanie do postępowań upadłościowych”⁵⁴.

Od czasu wejścia w życie regulacji transgranicznego postępowania upadłościowego⁵⁵ przepisy rozporządzenia nr 44/2001 (a następnie zastępującego go rozporządzenia nr 1215/2012) oraz rozporządzenia nr 1346/2000 (a następnie zastępującego go rozporządzenia nr 848/2015) powinny być interpretowane w taki sposób, aby zawisła sprawa mieściła się w zakresie zastosowania bądź jednego, bądź drugiego aktu prawnego. Nie powinno przy tym pozostać miejsce na jakąkolwiek lukę⁵⁶. Oznacza to, że dany spór powinien podlegać albo pod regulację dotyczącą jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych, albo pod przepisy dotyczące postępowania upadłościowe-

⁵⁰ Por. K. Weitz, „Upadłości, układy i inne podobne postępowania” — z problematyki rozgraniczenia zakresów zastosowania Rozporządzenia Nr 44/2001 i Rozporządzenia Nr 1346/2000, [w:] *Prawo handlowe XXI wieku. Czas stabilizacji, ewolucji czy rewolucji. Księga jubileuszowa Profesora Józefa Okolskiego*, red. M. Modrzejewska, Warszawa 2010, s. 1226.

⁵¹ Por. sprawozdanie P. Jenarda na temat Konwencji z dnia 27 września 1968 roku o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. WE 1979, C 59/1); sprawozdanie P. Jenarda, s. 12; oraz por. sprawozdanie M. Schlossera, pkt 53.

⁵² Rozporządzenie Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 roku w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.Urz. WE 2000, L 160/1).

⁵³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/848 z dnia 20 maja 2015 roku w sprawie postępowania upadłościowego (wersja przekształcona) (Dz.Urz. UE 2015, L 141/19).

⁵⁴ Warto dodać, że zgodnie z dalszą częścią motywu 6 rozporządzenie nr 848/2015 powinno zawierać zasady dotyczące „koordynacji postępowań upadłościowych tego samego dłużnika lub kilku członków tej samej grupy przedsiębiorstw”.

⁵⁵ To jest 31 maja 2002 roku (zob. art. 47 rozporządzenia nr 1346/2000).

⁵⁶ Por. P. Rogerson, *op. cit.*, s. 72.

go. Rozgraniczenie zakresu zastosowania okazuje się w praktyce sprawiać spore komplikacje, o czym świadczą sprawy, które w ramach procedury pytań prejudycjalnych trafiły pod rozstrzygnięcie Trybunału. Co do zakresu rozumienia przesłanki „upadłości, układy i inne podobne postępowania” Trybunał miał okazję wypowiedzieć się w kilku ważnych orzeczeniach, z których pierwsze pochodzi z 1979 roku⁵⁷. Niemniej jednak liczne kwestie wciąż budzą wątpliwości tak teoretyków, jak i praktyków prawa. Precyzyjnie rzecz ujmując, kluczowym elementem jest ustalenie, jakiego typu postępowania objęte są zakresem pojęcia „upadłości, układy i inne podobne postępowania”.

Dobry punkt wyjścia stanowi raport *Jenarda*, z którego wynika, że z zakresu zastosowania Konwencji brukselskiej wyłączone są te postępowania, których podstawą, w zależności od systemu prawnego, jest zawieszenie płatności, niewypłacalność dłużnika lub jego niezdolność do pozyskania kredytu i które wiążą organy sądowe z uwagi na cel przymusowej i zbiorowej likwidacji majątku lub po prostu jego kontroli⁵⁸. Takie postępowania możemy określić jako „uniwersalne” — odnoszą się one do całego majątku dłużnika i zmierzają do równomiernego zaspokojenia wierzycieli lub zapewniają takie zaspokojenie⁵⁹. W praktyce problematyczna okazuje się kwalifikacja różnego rodzaju postępowań „indywidualnych” związanych z postępowaniem upadłościowym (wynikłych w jego trakcie).

Wątpliwości powstałych na gruncie konwencji brukselskiej nie rozwiewają przepisy rozporządzenia nr 1346/2000. Z jego art. 1 ust. 1 wynika wprawdzie, że znajduje ono zastosowanie do „zbiorowych postępowań przewidujących niewypłacalność dłużnika, które obejmują całkowite lub częściowe zajęcie majątku dłużnika oraz powołanie zarządcy” (przy czym wykaz „postępowań zbiorowych” zawiera załącznik A⁶⁰), niemniej jednak w treści samego rozporządzenia w różnych miejscach odnaleźć można odwołania do postępowań indywidualnych⁶¹. Zakres zastosowania rozporządzenia nr 848/2015 został rozwinęty i doprecyzowany w art. 1 ust. 1, ale jak pokazuje praktyka, nie wszystkie wątpliwości zostały rozwiane, o czym świadczą kolejne sprawy wpływające do Trybunału.

Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości dostarcza na tym polu wielu wskázówek interpretacyjnych, a kluczowa rola przypada wykładni przesłanki „upadłości, układy i inne podobne postępowania”. *Per exemplum* za należące do kategorii „upadłości, układy i inne podobne postępowania” Trybunał uznał postępowania,

⁵⁷ Wyrok TS z 22 lutego 1979 roku w sprawie 133-78, *Henri Gourdain przeciwko Franzowi Nadlerowi*, ECLI:EU:C:1979:49.

⁵⁸ „Those proceedings which, depending on the system of law involved, are based on the suspension of payments, the insolvency of the debtor or his inability to raise credit, and which involve the judicial authorities for the purpose either compulsory and collective liquidation of the assets or simply of supervision” (por. sprawozdanie *P. Jenarda*, s. 11–12).

⁵⁹ Por. K. Weitz, *op. cit.*, s. 1226–1227.

⁶⁰ Załącznik A zawiera przykładowy (niewyczerpujący) katalog postępowań należących do zakresu rozporządzenia nr 1346/2000 (por. M. Illmer, *op. cit.*, s. 69).

⁶¹ Szerzej zob. K. Weitz, *op. cit.*, s. 1229–1232.

które wynikają bezpośrednio z prawa upadłościowego lub mają z nim ścisły związek, na przykład 1) sytuację nałożenia przez sąd francuski na zarządcę niewypłacalnej spółki obowiązku zapłaty sumy pieniężnej do majątku spółki⁶²; 2) powództwo syndyka o unieważnienie czynności prawnej upadłego dokonanej przed ogłoszeniem upadłości (w oparciu o przepisy prawa niemieckiego), skierowane przeciwko podmiotowi mającemu siedzibę w innym państwie członkowskim⁶³. Z kolei jako „sprawa cywilna i handlowa” zostało przez Trybunał zakwalifikowane między innymi powództwo szwedzkiej spółki przeciwko byłemu członkowi zarządu zamieszkałemu w innym państwie członkowskim oparte na roszczeniach z tytułu odpowiedzialności za długi⁶⁴ czy powództwo o wydanie rzeczy pomimo udziału syndyka w postępowaniu (sporna umowa sprzedaży została zawarta między spółką prawa niemieckiego oraz spółką prawa holenderskiego)⁶⁵. Można zauważyć, że osoba syndyka i jego udział w postępowaniu nie przesądzają w prawie unijnym o kwalifikacji sprawy jako z natury upadłościowej. Dopiero charakter rozstrzyganej sprawy oraz analiza sposobu ukształtowania instytucji w prawie krajowym pozwalają na udzielenie odpowiedzi.

Wymienione sprawy mają charakter przykładowy. Kryteria przyjęte przez Trybunał Sprawiedliwości w tych i kolejnych sprawach nie zawsze są spójne i jednoznaczne, na co zwracają uwagę przedstawiciele doktryny⁶⁶. Jak w soczewce ogniskuje się problematyka jednolitości prawa unijnego oraz autonomii proceduralnej państw członkowskich⁶⁷. W kwestiach spornych przedkładanych Trybunałowi przez sądy krajowe w procedurze prejudycjalnej rozgraniczenie „spraw cywilnych i handlowych” od „spraw upadłościowych” jest dokonywane w sposób kazuistyczny, z uwzględnieniem kontekstu przepisów krajowych. Z jednej strony Trybunał Sprawiedliwości dokonuje wykładni autonomicznej zwrotu „upadłości, układy i inne podobne postępowania”, z drugiej natomiast — odwołuje się do kontekstu krajowych przepisów prawnych. Rozstrzygnięcia Trybunału Sprawiedliwości w tej materii dokonywane są nierzadko przez pryzmat przepisów krajowych. Rodzą się wątpliwości, czy wykładnia autonomiczna nie staje się tworem fikcyjnym.

⁶² Zob. wyrok w sprawie 133-78, *Gourdain*, pkt 6.

⁶³ Wyrok TS z 12 lutego 2009 roku w sprawie C-339/07, *Christopher Seagon p. Deko Marty Belgium NV*, EU:C:2009:83.

⁶⁴ Wyrok TS z 18 lipca 2013 roku w sprawie C-147/12, *ÖFAB, Östergötlands Fastigheter AB p. Frank Koot i Evergreen Investments BV*, EU:C:2013:490.

⁶⁵ Wyrok TS z 10 września 2009 roku w sprawie C-292/08, *German Graphics Graphische Maschinen GmbH p. Alice van der Schee*, EU:C:2009:544.

⁶⁶ Zob. np. K. Weitz, *op. cit.*, s. 1235 n. oraz P. Grzegorzczak, P. Rylski, K. Weitz, *Przegląd orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z zakresu europejskiego prawa procesowego cywilnego (2009–2010)*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2011, z. 3, s. 771 n.

⁶⁷ Na temat autonomii proceduralnej w stosunkach o charakterze prywatnoprawnym zob. M. Szpunar, *Procedural Autonomy and Private Law*, „Zeitschrift für Europäisches Privatrecht” 2018, nr 1, s. 1–9.

4. WNIOSKI

Zakres przanalizowanych terminów („sprawa cywilna i handlowa” oraz „sprawa upadłościowa” wyrażona zwrotem „upadłości, układy i inne podobne postępowania”) jest rozłączny w tym znaczeniu, że konkretny spór transgraniczny powinien zostać zakwalifikowany przez sąd bądź jako „sprawa cywilna i handlowa”, bądź jako „sprawa upadłościowa”. Autonomiczny charakter pojęć zostaje w praktyce orzeczniczej niejednokrotnie skonfrontowany ze szczegółową analizą instytucji prawa krajowego, co utrudnia osiągnięcie jednolitości w ich rozumieniu i stosowaniu w prawie unijnym.

Termin „sprawa cywilna i handlowa”, ściśle związany z obszarem współpracy sądowej w sprawach cywilnych, stanowi jedno z pionierskich pojęć podlegających wykładni autonomicznej. Przy interpretacji pojęcia „sprawa cywilna i handlowa” mieszają się elementy o charakterze prywatnoprawnym oraz publicznoprawnym, co jest charakterystyczne dla wykładni instytucji prawa unijnego przez Trybunał. Istotą wprowadzenia terminu „sprawa cywilna i handlowa” jest rozgraniczenie spraw natury prywatnoprawnej oraz publicznoprawnej. W relacji podmiot publiczny–jednostka publicznoprawny charakter jednej ze stron postępowania nie determinuje rozstrzygnięcia. Konieczne jest zbadanie, czy w danej sprawie występują szczególne prerogatywy władzy publicznej. Jeśli odpowiedź będzie pozytywna, sprawa nie zostanie zakwalifikowana jako „cywilna i handlowa”. Wpływ przepisów krajowych jest widoczny w rozstrzygnięciach Trybunału Sprawiedliwości.

W nawiązaniu do wyjątku wyrażonego zwrotem „upadłości, układy i inne podobne postępowania”, zawartym w katalogu wyłączeń, Trybunał Sprawiedliwości wydaje kazuistyczne rozstrzygnięcia, stosując reguły wykładni jednolitej przy jednoczesnym sięganiu do krajowych przepisów prawnych. W niektórych przypadkach można odnieść wrażenie, że sposób ukształtowania instytucji w prawie krajowym ma znaczny wpływ na rozstrzygnięcia Trybunału Sprawiedliwości, co nie sprzyja zapewnieniu jednolitości w rozumieniu i stosowaniu prawa unijnego. System prawny i pojęcia prawa unijnego podlegają ewolucji oraz reinterpretacji, dlatego nie można wykluczyć w przyszłości rozstrzygnięć mocniej akcentujących potrzebę zmierzania ku jednolitości.

“CIVIL AND COMMERCIAL MATTER” AND “BANKRUPTCY CASE” IN THE LAW OF THE EUROPEAN UNION: SOME COMMENTS

Summary

The European Union is developing judicial cooperation in civil matters having cross-border implications. The autonomy of the EU legal order and the diversity of the legal systems of the Member States cause challenges for the interpretation of the concepts of EU law. The term “civil and commercial matter” is contained in supranational legal acts related to the area of jurisdiction,

recognition and enforcement of judgements. In the course of the judicial interpretation process, the Court of Justice has applied the rules of uniform interpretation and it has highlighted the supranational meaning of the term “civil and commercial matter.” Judicial practice shows that the interpretation is not completely detached from the provisions of national legal orders. The influence of national regulations is especially noticeable when interpreting the exception of “bankruptcy, proceedings relating to the winding-up of insolvent companies or other legal persons, judicial arrangements, compositions and analogous proceedings.” The scope of both concepts is analyzed.

Keywords: civil and commercial matter, bankruptcy, Court of Justice, uniform interpretation

BIBLIOGRAFIA

- Basedow J., *Civil and Commercial Matters: a New Key Concept of Community Law*, [w:] *Rett og toleranse: festskrift til Helge Johan Thue, 70 år*, red. T. Frantzen, J. Giertsen, G.C. Moss, Oslo 2007.
- Dickinson A., *Background and Introduction to the Regulation*, [w:] *The Brussels I Regulation Recast*, red. A. Dickinson, E. Lein, Oxford 2015.
- Frąckowiak-Adamska A., *Uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach cywilnych w Unii Europejskiej. Ujęcie systemowe*, Warszawa 2018.
- Grzegorzczak P., Ryłski, P., Weitz K., *Przegląd orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z zakresu europejskiego prawa procesowego cywilnego (2009–2010)*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2011, z. 3.
- Illmer M., *Scope and Definitions*, [w:] *The Brussels I Regulation Recast*, red. A. Dickinson, E. Lein, Oxford 2015.
- Laazouzi M., *Note sur l’arrêt de la Cour de justice de l’Union européenne dans l’affaire C-645/11*, „Revue critique de droit international privé” 2014, nr 1.
- Piasecki K., *Rozporządzenie Rady (WE) Nr 44/2001 w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych*, [w:] *Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego. Sąd polubowny (arbitrażowy). Regulacje prawne Unii Europejskiej w sprawach transgranicznych. Komentarz*, red. K. Piasecki, Warszawa 2013.
- Pilich M., Weitz K., *Przegląd orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z zakresu europejskiego prawa procesowego cywilnego (2013–2014) — rozporządzenie nr 44/2001*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2015, z. 3.
- Rogerson P., *Scope and Definitions. Article 1*, [w:] *European Commentaries on Private International Law. Brussels Ibis Regulation*, t. 1, red. U. Magnus, P. Mankowski, Cologne 2016.
- Stępień M., *Nowe rozporządzenie Bruksela I z punktu widzenia przedsiębiorców*, „Prace naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2014, nr 372.
- Szpunar M., *Procedural Autonomy and Private Law*, „Zeitschrift für Europäisches Privatrecht” 2018, nr 1.
- Weitz K., „Upadłości, układy i inne podobne postępowania” — z problematyki rozgraniczenia zakresów zastosowania Rozporządzenia Nr 44/2001 i Rozporządzenia Nr 1346/2000, [w:] *Prawo handlowe XXI wieku. Czas stabilizacji, ewolucji czy rewolucji. Księga jubileuszowa Profesora Józefa Okolskiego*, red. M. Modrzejewska, Warszawa 2010.
- Włosińska A., *Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich dotyczące konwencji brukselskiej a konwencja z Lugano*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1999, z. 3–4, s. 69.